

ПЕДАГОГИЧЕСКА ТЕХНОЛОГИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ДРАМАТИЗАЦИЯ В ОБУЧЕНИЕТО ПО ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИИ В 9. КЛАС

Алие Ахм. Байрактарова

СУ „Св. св. Кирил и Методий“, град Сърница

Резюме: Съвременният учител трябва да бъде вдъхновител, новатор и личност, която изгражда характери. С цел излизане от рамките на традиционните методи на преподаване, все повече учители търсят иновационни методически подходи за разгръщане потенциала на всеки един ученик. Използването на исторически възстановки в часовете по история и цивилизации като част от образователния процес повишава познавателната активност на учениците, както и способства за формиране на интелигентност и целеустременост у учащите.

Ключови думи: иновационни методически подходи, исторически възстановки, история и цивилизации, образователната драма, познавателната активност

PEDAGOGICAL TECHNOLOGY FOR APPLICATION OF DRAMATIZATION IN HISTORY AND CIVILIZATION EDUCATION IN 9th GRADE

Alie Ahm. Bayraktarova

Abstract: The contemporary teacher has to be an inspirer, an innovator and a character builder. In order to go beyond the bounds of the traditional teaching methods, more and more teachers are looking for innovative methodological approaches to develop the potential of each student. Applying historical reenactments in History and Civilization classes as part of the educational process increases the cognitive activity of the students, as well as it forms intelligence and purposefulness in them.

Key words: innovative methodological approaches, historical reenactments, History and Civilisation, educational drama, cognitive activity.

1. Увод

Един от основните проблеми на училищното образование във времето на напредващите нови технологии, в ерата на изкуствения интелект, е проблемът, свързан със запаметяването на историческите факти и терминология. По отношение на необходимата промяна на модела на взаимоотношенията учител-ученик, в българската образователна практика е на лице инертност. У нас все още упорито се запазва статуквото, при което учителят е активната фигура в образователния процес, той е даващият знания, а от ученика се очаква да научи наготово представената информация. Подобна връзка между учител и ученик не дава възможност за развитието на инициативата, находчивостта и творческите заложби на ученика.

Огромното количество информация, която залива учениците, често ги отегчава.

Това отегчение особено ясно се проявява, когато са поставени в ролята на пасивни обекти (слушатели и наблюдатели) в учебния процес. Според Кр. Табакова *независимо от новите тенденции в образованието да се работи върху компетенции (т. е. знания, умения и формиране на собствено отношение към историческите събития), нашите ученици усвояват фактологията и готови концепции и клишета, често непохватно възпроизведени* (Табакова 2013: 246). Учителят е поставен пред предизвикателството на нова стратегия – тази на активното обучение. Тя се основава на ангажирането на учениците в собственото им обучение и тяхното активно познавателно участие в хода на учебния процес.

За съвременните ученици е изключително важна динамиката в училищното ежедневие. Според Кр. Кръстев *днес училищното историческо образование отново е изправено пред предизвикателства – учениците имат достъп до интернет, обучават се дистанционно, играят стратегически игри, а единственото, което остава за учителя, е да бъде адаптивен* (Кръстев 2022, стр. 1). Това с особена сила се отнася за учебния предмет История и цивилизации, където поради естеството на учебното съдържание учителят трябва да бъде вдъхновител и аниматор, пресъздаващ различни сцени от миналото. Учителят по история и цивилизации трябва да търси и използва все по-атрактивни форми на обучение, заради постоянната необходимост от поддържане на устойчив интерес и мотивация у учениците към училищното обучение. Една възможност за това представлява включването на възстановки на значими исторически събития в уроците по История и цивилизации.

2. Изложение. Описание на технологията

Използването на исторически възстановки в уроците провокира интерес към миналото и по този начин се повишава ефективността на обучителния процес. Умелото прилагане на възстановки на исторически събития в обучението по история спомага за придобиване на солидни теоретични знания, изграждане на умения за прилагане на историческото познание на практика и формиране на личностно отношение към проблемите на съвременното общество. Историческите възстановки и свързаните с тяхната реализация творчески задачи допринасят за изграждането на по-пълна представа за изучаваната историческа епоха, за разбирането на историческите факти и събития, и за усвояването на историческите понятия. Те дават възможност на учениците да „преживеят” миналото. Чрез участието в тях, изучаваните събития вече са не просто факти от учебника, а лични емоционални преживявания за учениците. Това е от важно значение при изучаването на един от най-динамичните периоди от историята на човечеството: от края на Първата световна война до днес.

Традиционните методи за преподаване на историческото познание са все по-неатрактивни за младите хора. Съвременното историческо образование се нуждае от внедряване на такива педагогически практики, които да оживят обучителния процес, да го направят по-динамичен и то на основата на опита и преживяванията на учениците. Необходимо е да се конструират и използват такива педагогически технологии, чрез които се провокира интерес към историята и по този начин се повишава ефективността на обучителния процес. Умелото прилагане на исторически възстановки, пресъздавани от самите ученици и наблюдавани от останалите ученици, в обучението по Най-нова обща история в 9. клас спомага за придобиване на солидни теоретични знания, изграждане на умения за прилагане на историческото познание на практика и формиране на личностно отношение към проблемите на съвременното. Използването им в учебния процес има силно емоционално въздействие върху учениците. При включването на

някои от учениците в подготовката на сценариите, те биват поставяни пред предизвикателството сами (и с помощта на учителя) да търсят, събират и обработват информация за изучаваните исторически събития. Неговото преодоляване създава у тях чувство на удовлетвореност и увереност в собствените възможности. Влизането на част от учениците в роли на исторически персонажи и наблюдаването на драматизациите от останалите ученици, водят до емоционално преживяване на историята. Създава се ефекта на „потаяне“ в историческите събития. Всичко това способства за повишаване на познавателната активност на учениците, засилване на интереса към историята, а от там и до по-високи учебни постижения.

3. Същинска част

Целта на настоящото изследване е създаване на педагогическа технология за прилагане на образователна драма в обучението по Съвременна история в 9. клас и изпробване на нейната ефективност по отношение стимулиране интереса на учениците към историята и повишаване на техните постижения.

Обект на изследването е обучението по история и цивилизации в 9. клас.

Предмет на изследването е технология за използване на възстановки на исторически събития от Най-новата обща история в уроците по История и цивилизации в 9. клас.

Обхват на изследването

Използването на технологията и изследването на нейната ефективност бе проведено с експериментална група от 23 ученици от 9^а клас на СУ „Св. св. Кирил и Методий“, град Сърница. Паралелката е с прием след седми клас и учениците са профил „Обществени науки“. Като цяло изследваната група включва ученици (15 момчета и 8 момичета), които показват интерес към историята и се отнасят с отговорност към учебния процес.

Контролната група включва 18 ученици (9 момчета и 9 момичета) от 9^в клас на СУ „Св. св. Кирил и Методий“, град Сърница. Паралелката е с прием след седми клас, дуална форма на обучение „Хотелиерство ресторантьорство и кетъринг“.

Съгласно учебния план и в двете паралелки учениците изучават предмета История и цивилизации в 9. клас с хорариум от 72 часа (два часа седмично и през двата учебни срока).

За постигането на целта на изследването, е необходимо да бъдат изпълнени следните **изследователски задачи**:

1. Теоретичен анализ на различни източници от методическата литература, свързани с извеждането на теоретичните основания на настоящото изследване.
2. Разработване на обучителни ресурси, свързани с прилагането на предлаганата педагогическа технология:
 - Съставяне на сценарии за възстановки на исторически събития;
 - Съставяне на работни листове.
3. Разработване на изследователски инструментариум:
 - Подготовка на тестове за установяване на входно и изходно ниво на експерименталната и контролната групи;

- Подготовка на анкета за проучване на интереса на учениците към историята.
- 4. Осъществяване на педагогически експеримент.
- 5. Статистическа обработка на събраните емпирични данни от експеримента.
- 6. Анализ на получените резултати и формулиране на изводи и обобщения.

Хипотезата на настоящето изследване е, че ако се използва разработената технология за прилагане на образователна драма в обучението по Съвременна история в 9. клас, то ще се повиши ефективността на учебния процес, а от там и успеваемостта на учениците.

Изследователските методи, използвани за нуждите на настоящата разработка са:

- Теоретичен анализ;
- Педагогически експеримент;
- Тестиране;
- Анкетиране;
- Статистически методи за обработка на данните: статистическо изследване на хипотеза.

Възприетата днес класификация на методите на обучение по история се основава на понятието „източник на исторически знания” (Радева 2001, стр. 35). В тази класификация, възстановката на значими исторически моменти или по-общо казано – драматизацията, може да бъде отнесена към групата на практическите методи.

При систематизация, основаваща се на начина на организиране на познавателната дейност на учител и ученик в учебния процес, се обособяват две групи методи:

- **методи на изложение на учебния материал от учителя:** разказ, лекция, описание, обяснение;
- **методи, чрез които се организира дейността на учениците за обработка на учебния материал:** интерактивни, беседа, дискусия, игрови, ситуационен (Кушева 2006).

В този случай драматизираното пресъздаване на исторически събития (възстановка) се отнася към втората група методи, като се доближава до игровите методи и по-точно до ролевите игри. Чрез изпълнението на роля, ученикът се вписва в изучаваното историческо събитие, като в свое преживяване. По същество той прави усилия да се доближи до нова идентичност, като влиза в положението на конкретна историческа личност. При драматизираното пресъздаване на исторически събития в уроците по история могат да бъдат обособени няколко разновидности: „ролева игра с историческа тематика, драматизация с историческа тематика (театрализация) и възстановка на историческо събитие (или конкретен момент от него). Те са част от системата на нетрадиционните прийоми за изучаване на историята“ (Короткова 1999, стр. 104). Трите форми притежават общи психологически особености. Ученикът се вписва в събитието, като в собствено преживяване. По същество прави усилия да се доближи до нова идентичност, като се поставя в положение на конкретна историческа личност. Различията са в особеностите на театрализацията – съдържание на действието, основи на драматизацията, персонажи. Според Вл. Шоган *ролевата игра е част от системата на „практическите средства за изучаване на историята” и влиза в групата на „игрите с практическо участие”*. По отношение на съдържанието на действието при ролевата игра с историческа тематика ученикът представя поведението,

постъпките, начина на мислене на своя исторически герой, чрез импровизация и свои думи. Импровизацията е в основата на ролевата игра. Героите могат да бъдат както конкретни исторически личности, така и обобщени исторически персонажи (селяни, боляри и др.) (Шоган 2007, стр. 216).

Според Ушатова драматизация с историческа тематика представлява „*историческа сценка – малко представление за предаване на историческа информация посредством ролево изпълнение по предварително съставен сценарий с използване на театрални атрибути*“ (Ушатова 2011, стр. 10). Съдържанието на действието включва предварително подготвени роли, чрез които учениците представят поведението, постъпките, начина на мислене на своите исторически герои. Основа на драматизацията може да бъде текст от историческа пиеса (или част от такава), литературно произведение и др., като се допуска елемента на художествената измислица. Героите могат да бъдат както конкретни исторически личности, така и обобщени исторически персонажи. При възстановка на историческо събитие (или конкретен момент от него), по-особеното на съдържанието на действието е че ученикът представя поведението, постъпките, начина на мислене на своя исторически герой като се търси максимална достоверност при представянето на историческото събитие и проявите на героя. В основата на драматизацията е използването на точни цитати на думи на героя от исторически документи, записи и др. Поведението на конкретната историческа личност се пресъздава по спомени на очевидци, автентични фотографии, видеозаписи и др.

4. Изводи

Включването на възстановките на исторически събития, като форми на образователна драма в обучението по история и цивилизации довежда до:

- превръщането на знанията и умения в ценности и поставянето им на преден план;
- попълване на пропуски в знанията и коригиране на грешки в условията на колективна работа и постигната висока концентрация на вниманието;
- откриване на същественото и значимото в учебното съдържание и осъзнаване стойността на придобитите умения от самите ученици;
- изграждане на положителна мотивация за участие в учебната дейност;
- развитие на умения за комуникация и работа в екип при спазване на определени правила.

5. *Заключение*

На съвременния етап от развитието на обучението по история стават все по-необходими и все повече се използват такива форми, които не само обогатяват знанията на учениците, развиват техните умения и формират миогледа им, но са и достатъчно атрактивни и забавни за тях. Такива форми на работа стимулират интереса към учебният предмет история и цивилизации, а от там довеждат и до повишаване на учебните постижения на учениците. Това е важно днес, когато училището не е основен източник на информация и неговата роля не е просто да дава готови знания, а да създава такива условия на обучение, които провокират инициативността на учениците за самостоятелно събиране на информация и нейното правилно интерпретиране, чрез решаване на творчески задачи. Една възможност за това е прилагането на разработена педагогическа технология за включване на възстановки на исторически събития, като формат на образователна драма в уроците по Съвременна история в 9. клас.

Литература:

Короткова, М.В., Студуникин, М.Т. (1999). Методика обучения истории в схемах, таблицах описаниях. Москва: Владос.

Кръстев, Кр. (2022). Урокът по история чрез методите на активното учене. Пловдив: Фондация "Българско историческо наследство".

Кушева, Р. (2006). Методика на обучението по история. София: ПАРАДИГМА.

Радева, М. (2001). Методи на обучението по история - В: Шопов, Й. И др. Проблеми на обучението по история в училище. София: УИ "Св. Климент Охридски" стр. 35.

Табакова, Кр. (2013). Учебникът по история – дидактически аспекти. София: УИ "Св. Климент Охридски".

Ушатова, Л. Ал. (2011). Методическая разработка на тему: „Возможности использования игровых технологий на уроках истории”, Ярославль.

Шоган, Вл. (2007). Методика преподавания истории в школе. Ростов на Дону: Феникс.